

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra humanitních věd

Teze Diplomové práce

**Drobná církevní architektura v kulturní tradici vybraného
regionu Čech**

Bc. Jiří PALÁN

© 2015 ČZU v Praze

Cílem mé práce bylo zdokumentovat, zmapovat a porovnat oblasti i konkrétní drobné sakrální památky. Hledal jsem vůli jednotlivých místních samospráv se o drobné památky starat a chránit je. V práci chci seznámit čtenáře s typologií, názvoslovím, pojmy, legislativou a historií drobných církevních staveb. Dílčím cílem bylo zmapování oblasti pro možnosti rozvíjející se turistiky, která je spojena s případnými účetními externalitami. Ve své práci se zabývám hypotézami, zda je o drobné památky postaráno s náležitou péčí, zda lze na památky nahlížet jako na ekonomické zdroje, zda vlastníci čerpají finanční prostředky z dotačních titulů, zda se vlastníci starají o propagaci svých drobných památek a zda jsou památky vlastníků registrovány jako památky v ústředním seznamu kulturních památek.

V teoretické části se, ve shodě s cílem mé práce, zabývám historickým vývojem výstavby památek i historickým vývojem ochrany památek. Dále pak popisuji typologii drobných církevních staveb a interpretuji užívané pojmy. Další popisovanou oblastí práce je platná legislativa spojená s ochranou památek, jelikož vlastník památky má vůči ní odpovědnost, z čehož mu plynou práva i povinnosti. V této souvislosti řeším i daňové úlevy, které vlastníkově se vzniklou péčí náleží. V další části práce na památky nahlížím z technického pohledu, kdy popisuji obecný postup před rekonstrukcí památek a poté to, jak drobné sakrální stavby konzervovat a opravovat. Uvádím, u jaké opravy je potřeba zajistit účast restaurátora a kdo může být restaurátorem. Ve stěžejní části se široce zabývám ekonomickým pohledem na památky. Ekonomický pohled na památky bývá často prezentován jenom jako čisté poměrování nákladů a výnosů, což se svou prací snažím vysvětlit. Je však nutné si uvědomit, že památky jsou ekonomickým zdrojem v každém případě, jen záleží na úhlu pohledu. V kapitole se zabývám teoriemi, jak lze na památkovou péči nahlížet, dále tím, jaké náklady vznikají vlastníkům památek, možnostmi obnovy památek a zejména jaké příjmy lze získat na opravy. Jsou jimi přímé financování památkové péče vlastními zdroji, dalšími jsou prostředky ze státního rozpočtu, zejména od Ministerstva kultury, u těch popisuji jednotlivé programy, ze kterých lze za splnění podmínek čerpat. Dále uvádím jako zdroje příjmu mimorozpočtové fondy z jiných kapitol státního rozpočtu, finanční prostředky z rozpočtů krajů, finanční prostředky z rozpočtů měst a obcí, operační programy strukturálních fondů Evropské unie a popisuji i další možnosti financování, např. s pomocí nadací či zahraničních partnerů.

Výzkumnou část práce jsem věnoval soupisu, fyzické dokumentaci, popisu vybraných památek, jejich zaměření ve zkoumané oblasti, porovnání a nakonec zhodnocení stavu podle různých kritérií.

Cíl výzkumné části práce i cíl celé mé práce, byl splněn a v některých parametrech i překonán. Objevily se i požadavky na předání mé práce do archivu institucím, od kterých jsem získal významnou pomoc díky poskytnutým informacím, stejný zájem projeví i spolupracující představitelé obcí. Tento zájem pozitivně vnímám hlavně proto, že soupis památek, byť je značně subjektivním zhodnocením stavu, by mohl být nápomocen při dalším bádání v problematice drobné církevní architektury. Byl splněn i cíl sdělit případným turistům, že ve zkoumané oblasti se nacházejí drobné církevní památky a je možné je navštívit. S tím jsou spojeny i případné účetní externality, které turisté přinášejí.

Ve své diplomové práci jsem se rozhodl popsat obce na Tereziínsku, Libochovicku a Budyňsku, zjistil jsem, že v některých obcích, nebyly žádné drobné památky nalezeny, tyto obce jsou vyznačené v přehledné tabulce. V této souvislosti je však třeba si uvědomit skutečnost, že toto je následek novodobého geografického rozdělení dané oblasti, které bylo vytvořeno bez ohledů na někdejší dobové, společenské a kulturní vazby.

Popis nalezených památek byl v mnoha případech velmi náročný, protože informace, pokud nejsou k nalezení v literatuře či nejsou přímo na památkách zaznamenány, jsou téměř nedohledatelné.

Ve zkoumané oblasti bylo vybráno 120 položek, kdy byly hledány památky v úvodní části práce typologicky rozdělené. Výzkumem bylo zjištěno, že z celkového počtu 120 položek v 11 případech památky v obci nebyly nalezeny, dále co se týkalo drobných památek, tak je jich 55 zapsaných v Ústředním seznamu kulturních památek ČR a 54 jich zapsaných do tohoto seznamu není. Podle sestavené stupnice, kterou jsem subjektivně hodnotil vnímaný stav zkoumaných památek, bylo zjištěno, že je 27 památek ve výborném stavu, 35 památek v dobrém stavu, 33 památek v uspokojivém stavu, 10 památek v havarijním stavu a 4 památky v kritickém stavu. Dalším krokem bylo srovnání památek a porovnání jejich stavu v roce 2012 k nynějšímu stavu v roce 2015. Z porovnání vyplynulo, že památky jsou udržovány a opravovány ve většině případů, ale tempo oprav není nijak závratné a je to oblast, která má své rezervy.

Negativním zjištěním výzkumu, je však nízké povědomí vlastníků památek o možnostech financování jejich oprav z různých dotačních programů či fondů, z toho bohužel vyplynulo, že vlastníci převážně z těchto zdrojů nic nečerpají. Nejčastějším argumentem byla nevhodnost u zakázek malého rozsahu s rozpočtem do 100.000,- Kč. Bylo zjištěno, že jejich obnovu financují převážně z vlastních zdrojů a investují částky v řádu tisíců korun ročně na údržbu, případně v řádu desetitisíců na obnovu. O dotace příliš nežadají, ale v případech, kdy někteří žádali, často uspěli. Dalším negativním zjištěním při výzkumu bylo to, že místní samosprávy, až na čestné výjimky nereagovaly na výzvu ke spolupráci a většina představitelů obcí, ač drobné památky na svém území má, o ně nejeví příliš velký zájem. Z celkového počtu 64 oslovených představitelů obcí jich projevilo zájem o spolupráci 25 z nich. První kontakt jsem realizoval prostřednictvím datových schránek, zajímavým zjištěním bylo, že nejpozději do jednoho týdne od odeslání byly tyto zprávy opravdu přečteny. Bohužel, tak jak obecní úřady zprávy do datové schránky přijímají, tak tuto datovou schránku nevyužívají k odesílání zpráv občanům, datovou zprávou mi z celkového počtu obcí odpověděli jen dvě.

V rámci provedeného výzkumu se ani v jednom případě nepodařilo zjistit, zda obce památky nějak ekonomicky využívají, konkrétně bylo otázkou, zda mají příjem do rozpočtu obce například ze vstupného či z nějakého kulturního využití památky. Z výzkumu vyplynulo, že tomu tak není a zástupci obce o této variantě využití doposud nepřemýšleli.

Propagace památek obcemi, je realizována v minimální míře, občas se památky dostanou do některých propagačních materiálů, kde však nehrají hlavní roli. Památky jsou v několika málo případech popsány na internetových stránkách obcí a na turisticky zaměřených serverech.

Porovnání oblastí mezi sebou bylo provedeno, nicméně z tohoto vyplynulo, že není rozdíl mezi tím, kde se památky nacházejí, ale mnohem více záleží na ochotě místních obyvatel a jimi volených zástupců do místních samospráv se o tyto památky starat. Při přímém porovnání památek podle rozdělených oblastí (tabulka 1) se nedá říci, ve které oblasti se o památky lépe či hůře starají.

Vybraná použitá literatura

SLABÝ, J., ŠTOGR, J., Kaplička na návsi, křížek v polích: almanach konference Místní komunita a drobné památky, [Vlastivědné muzeum a galerie v České Lípě], 13. - 14. 5. 2006, Česká Lípa, Drobné památky severních Čech, 2006, 143 s., ISBN 80-239-7306-1.

HÁJEK, T, BUKAČOVÁ I., Příběh drobných památek: (od nezájmu až k fascinaci). Lomnice nad Popelkou: Jaroslav Bárta, Studio JB, 2001, 137 s., Krajina domova, sv. 1. ISBN 80-900-9039-7.

URFUS, V.; VÍT, J.; WIESER, S., Kamenné kříže Čech a Moravy. 2., dopl. vyd. Ilustrace Tomáš Karel. Praha: Argo, 2001, 475 s., ISBN 80-720-3370-0.

SCHEYBAL, J. V., SCHEYBALOVÁ J., Umění lidových tesařů, kameníků a sochařů v Severních Čechách. Ústí nad Labem: Severočeské nakladatelství, 1985, 344 s., ISBN 45-010-82.

VALENCIK, M. Ohrožené památky: kostely, kaple a kapličky v České republice. 1. vyd. Praha: Baset, 2006, 296 s., ISBN 80-734-0082-0.

BOHÁČ, Z., Atlas církevních dějin českých zemí, 1918-1999. Vyd. 1. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakl., 1999, 175 s., ISBN 80-719-2405-9.

ADAMCOVÁ, K., GLÁSEROVÁ LEBEDOVÁ Z., KOVAŘÍK V., NEJEDLÝ V., ZAHRADNÍK P. Mariánské, trojiční a další světecké sloupy a pilíře v Ústeckém kraji: (okresy Děčín, Chomutov, Litoměřice, Louny, Most, Teplice a Ústí nad Labem). 1. vyd. Praha: Národní památkový ústav, 2012, 1141 s., ISBN 978-80-87104-89-7.

VAŘEKA, J., FROLEC, V., Lidová architektura: encyklopedie. 2., přeprac. vyd., V nakl. Grada 1. vyd. Praha: Grada, 2007, 427 s., ISBN 978-80-247-1204-8.

ŠTULC J., SUCHOMEL M., MAXOVÁ I., Péče o kamenné sochařské a stavební památky, Státní ústav památkové péče, příloha časopisu Zprávy památkové péče, ročník 58, nakl. Jalna, 31 s., 1998, ISBN 9788090230590.

Online internetové zdroje